

ЮРІЙ ГРИГОРОВИЧ ПТУШИНСЬКИЙ (до 90-річчя від дня народження)

---

29 листопада 2017 року виповнюється 90 років від дня народження видатного українського вченого в галузі фізики поверхні твердого тіла Юрія Григоровича Птушинського. Юрій Григорович народився у Києві. Його навчання в середній школі перервала Велика Вітчизняна війна. У 1946 р. він склав іспити на атестат зрілості у вечірній школі робочої молоді та вступив на фізичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчив у 1951 р. Вся подальша наукова діяльність Юрія Григоровича пов'язана з Інститутом фізики АН УРСР (НАН України), в якому він закінчив аспірантуру і пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача відділу адсорбційних явищ та заступника директора з наукової роботи.

У 1955 р. Юрій Григорович захистив кандидатську дисертацію, присвячену дослідженню дифузійних процесів у плівкових оксидних катодах. Застосувавши метод мічених атомів, він отримав

експериментальні дані про вплив основних факторів, які визначають ефективність таких катодів. У 1971 р. Юрій Григорович захистив докторську дисертацію. У 1978 р. його було обрано членом-кореспондентом НАН України.

У науковій діяльності Ю.Г. Птушинський переважно зосередився на вивченні адсорбційної взаємодії атомів і молекул із поверхнями тугоплавких металів. Одержані ним фундаментальні результати добре відомі в Україні та за її межами. Під його керівництвом відділ адсорбційних явищ Інституту фізики НАН України став одним із провідних центрів СРСР у галузі фізики поверхні і зберіг цей статус в незалежній Україні.

Виконання досліджень з орієнтованими поверхнями монокристалів та вимірювання кількісних характеристик адсорбції допомогли виявити їх глибокий зв'язок з електронною структурою поверхні. Одним з неперевершених досягнень очолюваного Юрієм Григоровичем колективу є розробка та створення унікальної фізичної установки, яка дає можливість у широкому температурному інтервалі від 4,2 до 3000 К з великою точністю реєструвати мас-спектри продуктів десорбції. На цьому обладнанні і сьогодні виконуються фундаментальні дослідження, що проливають світло на динаміку процесів адсорбції та десорбції, каталізу та корозії, а також на роль у цих процесах структури поверхні та квантових ефектів.

В останні роки життя Ю.Г. Птушинським та його учнями, серед яких 3 доктори і 8 кандидатів наук, були одержані нові фундаментальні результати. Зокрема, при дослідженні низькотемпературної адсорбції водню та дейтерію на монокристалічних поверхнях молібдену виявлений ізотопний ефект в адсорбційних характеристиках газів, вивчено важливий, з огляду на проблему охорони

довкілля, механізм каталітичної реакції окислення моноокису вуглецю на поверхні платини.

Значне місце в діяльності вченого посідала науково-організаційна та громадська робота. Суміщаючи керування створеним ним відділом адсорбційних явищ та функції заступника директора Інституту фізики з наукової роботи, Юрій Григорович також обирався депутатом районної ради Московського району м. Києва, призначався членом комітету народного контролю УРСР, входив до складу наукових рад АН СРСР з фізичної електроніки та фізики, хімії і механіки поверхні, був членом редколегії журналу "Поверхность".

Плідна наукова, науково-організаційна та педагогічна діяльність Юрія Григоровича відзначена багатьма нагородами. У 1998 р. він удостоєний почесного звання Заслуженого діяча науки і техніки

України. Юрій Григорович також був лауреатом Державної премії СРСР у галузі науки і техніки (1988 р.), премії НАН України ім. А.Ф. Прихотько (2003 р.), Державної премії України у галузі науки і техніки (2008 р.), а також кавалером орденів Трудового Червоного Прапора та "За заслуги" II та III ступенів.

Юрій Григорович Птушинський помер 29 травня 2014 року, але світла пам'ять про нього як яскраву непересічну особистість, одного з найталановитіших представників всесвітньо відомої української школи фізичної електроніки, видатного ученого і чуйного педагога збережеться в серцях його учнів, що гідно продовжують його справу, а також, друзів, колег та всіх, хто його знав.

КОЛЕГИ, ДРУЗИ, УЧНІ